

Тетяна Слободян,
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
(Україна, Івано-Франківськ)

Виборча система до органів місцевого самоврядування в Україні та Республіці

Польща: порівняльний аналіз

У статті проведено порівняльний аналіз виборчої системи до органів місцевого самоврядування України та Польщі. Відзначено, що функціонування і розвиток місцевого самоврядування є визначальним для будь-якої демократичної держави. На основі вивчення і аналізу виборчого законодавства здійснено періодизацію виборчої системи до органів місцевого самоврядування в Польщі та Україні. Визначено чотири і п'ять етапів трансформації виборчої системи в Польщі та Україні. Одним із недоліків виборчого законодавства двох країн відзначено його нестабільність. Процес побудови ефективної системи місцевих виборів в Україні ще незавершений. Відзначено, що позитивним явищем стало прийняття в Республіці Польща в 2011 р. Виборчого кодексу, який уніфікував усі закони про вибори. Також проаналізовані нові положення закріплені у кодексі, які мали б покращити виборчий процес. Визначено, що досвід Польщі міг би стати добрим прикладом для України.

The article presents a comparative analysis of the electoral system to local governments in Ukraine and Poland. It has been noted that operation and development of local government is crucial for any democratic state. Based on study and analysis of the electoral legislation it has been made periodization of the electoral system to local governments in Poland and Ukraine. Four and five stages of transformation of the electoral system in Poland and Ukraine has been specified. One of the shortcomings of electoral legislation in both countries is its instability. The process of creating an effective system of local elections in Ukraine has not been finished yet. It is also noted that Electoral Code adopted by Poland in 2011 made it possible to unify all electoral legislative acts. New provisions set out in the code have been analyzed to improve electoral process. It is determined that experience of Poland can be a good example for Ukraine.

Майже у всіх сучасних державах управління на місцях здійснюється спеціально створеними органами місцевої влади, які формуються на основі загального, рівного прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Основні положення місцевого самоврядування закріплені в Конституціях і традиційно розглядаються в науці конституційного права, хоча в деяких країнах, наприклад, в постсоціалістичних та інших, виокремлена особлива галузь – наука муніципального права. У Великобританії питання місцевого самоврядування регулюються нормами адміністративного права.¹

Місцеве самоврядування Польщі, як і України, ґрунтується на принципах, визначених Європейською Хартією місцевого самоврядування, яка прийнята в Страсбурзі 15 жовтня 1985 р. Про це свідчить як зміст законів про місцеве самоврядування, так і ратифікація Хартії парламентами двох країн. Відповідно до

¹ Конституционное право зарубежных стран / [под ред. М. В. Баглая, Ю. И. Лейбо, Л. М. Энтина]. – М.: Норма, 2003, с. 291.

ст. 3 Європейської Хартії, місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.² Саме місцевий інтерес, інтерес територіальної громади та її мешканців завжди має бути в центрі уваги органів місцевого самоврядування.

Функціонування і розвиток місцевого самоврядування є визначальним для будь-якої демократичної держави. Відповідно до положень Конституції, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування, яке є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.³ Конституційні положення свідчать про те, що Україна не тільки закріплює гарантії місцевого самоврядування, а й визнає його як одну з фундаментальних засад демократичного устрою держави і суспільства.

Україна і Республіка Польща мають багато спільних ознак, зокрема можна виділити політичні (наприклад, партійну систему), державно-правові (однаковий державний устрій, державний режим) та ін. Успіхи Польщі в питаннях місцевого самоврядування, а саме його формування, роблять актуальним вивчення польського досвіду для України.

Трансформацію виборчої системи України до органів місцевого самоврядування можна поділити на такі етапи:

Перший етап (1994 р.) – встановлення мажоритарної системи у виборах як депутатів так і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад. Обраним вважався кандидат у депутати, який отримав на виборах найбільшу кількість голосів, але не менше як 10% голосів виборців внесених до списку виборців. Кандидат на посаду голови ради вважався обраним, якщо за нього проголосувало не менше 25% виборців, внесених до списку виборців.⁴

Другий етап (1998 р.) – прийняття нового закону про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів, яким встановлювалася мажоритарна система відносної більшості на виборах як депутатів так і голів рад.⁵

² *Європейський тиждень місцевої демократії та його проведення в Україні*. Збірник документів, статей і матеріалів, Івано-Франківськ 2009, с. 9.

³ Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К. : Преса України, 1997. – 79 с.

⁴ Закон України „Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад” від 24.02.1994 р.

⁵ Закон України „Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 14.01.1998 № 14/98-ВР.

Третій етап (2004) – запровадження мажоритарної системи на виборах депутатів сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів і пропорційної – для виборів депутатів міських рад, районних, обласних рад.⁶

Четвертій етап (2010 р.) – застосування змішаної (мажоритарно-пропорційної) виборчої системи на виборах депутатів обласних, районних, міських, районних у містах радах за якою: 1) половина від кількості депутатів (загального складу) відповідної ради обирається за виборчими списками кандидатів у депутати від місцевих організацій політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі (тобто за пропорційною системою); 2) половина від кількості депутатів (загального складу) відповідної ради обирається за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах. Вибори депутатів сільських, селищних рад і сільських, селищних, міських голів проводяться за мажоритарною системою відносної більшості.⁷

П'ятий етап (2015 р.) – прийняття нового закону про місцеві вибори. Відповідно до нового закону: вибори депутатів сільських, селищних рад проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в одномандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідно села (кількох сіл, жителі яких добровільно об'єдналися у сільську громаду), селища, територія утвореної відповідно до Закону України „Про добровільне об'єднання територіальних громад” об'єднаної сільської, селищної територіальної громади; вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад проводяться за пропорційною виборчою системою в багатомандатному виборчому окрузі за виборчими списками місцевих організацій політичних партій з закріпленням кандидатів в територіальних виборчих округах, на які поділяється багатомандатний виборчий округ, що співпадає з територією відповідно Автономної Республіки Крим, області, району, територією міста згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм або територією утвореної відповідно до Закону України „Про добровільне об'єднання територіальних громад” об'єднаної міської територіальної громади; вибори міського (міст, кількість виборців у яких дорівнює або є більшою ніж 90 тисяч) голови проводяться за мажоритарною системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі, що співпадає відповідно з територією міста згідно з

⁶ Закон України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 06.04.2004 № 1667-IV.

⁷ Закон України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 10.07.2010 № 2487-VI.

існуючим адміністративно-територіальним устроєм або територією об'єднаної міської громади; вибори сільського, селищного, міського (міст, кількість виборців у яких є меншою ніж 90 тисяч) голови проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в єдиному одномандатному виборчому окрузі, до якого входить територія відповідного села (кількох сіл, жителі яких добровільно об'єдналися у сільську громаду), селища, територія об'єднаної сільської, селищної громади, територія міста.⁸

Проте очевидним є, що процес побудови ефективної системи місцевих виборів в Україні ще далеко незавершений і діюча система місцевого самоврядування характеризується рядом питань, вирішення яких потребує, дійсно, системного, глибокого аналізу. Саме через місцеві вибори, через обрані в результаті їх ефективні органи місцевого самоврядування та їхню взаємодію з державними структурами на регіональному рівні якраз від цього залежить ефективність реалізації регіональної політики. А це, звичайно, є вагомою складовою сталого економічного розвитку не тільки регіонів, а й України в цілому.

Реформування законодавства України про місцеві вибори має винятково важливе політичне, економічне, міжнародне значення. Від вирішення цієї проблеми буде залежати, в якому напрямку, якими темпами буде розвиватися Україна, яке майбутнє ми будемо мати. Саме територіальні громади становлять першооснову складної конструкції органів публічної влади в Україні та мають безпосереднє відношення до єдиного джерела формування влади і до єдиного джерела влади – народу.

Неефективність системи місцевого самоврядування та нездатність її органів вирішувати питання буденного життя громадян особливо виявилися в останні роки. Однією із причин такої ситуації є відсутність реальної фінансової і матеріальної самостійності органів місцевого самоврядування, а відтак їх відповідальності перед територіальними громадами. Однак ситуація зумовлена не тільки неадекватним способом формування місцевих бюджетів, кризовими явищами в економічній і політичній сферах, а й безпосередньо пов'язана із системою формування органів місцевого самоврядування, запроваджену у 2004 році Законом України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”. Ним передбачалося, що вибори депутатів районних у містах, міських, районних, обласних рад Верховної Ради Автономної Республіки Крим

⁸ Закон України „Про місцеві вибори” від 14.07.2015 № 595-VIII.

проводяться за пропорційною виборчою системою. А право на участь у розподілі депутатських мандатів отримували місцеві органи партій, блоків, які подолали трьохвідсотковий виборчий бар'єр. Висування кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному виборчому окрузі цим законом надавалося лише місцевим організаціям партій, блокам. Мажоритарна виборча система відносної більшості була, на жаль, збережена лише при формуванні сільських та селищних рад і при обранні сільських, селищних, міських голів.

Пропорційна виборча система з голосуванням за закритими списками кандидатів зруйнувала взаємозв'язок у територіальній громаді між депутатом і виборцем. Виборці позбавляються дієвих важелів впливу на депутатів, які фактично не представляють їхні інтереси у відповідній раді. Крім того, якщо за умов мажоритарної виборчої системи виборець принаймні знав, хто представляє його інтереси в раді, то за умов формування рад за пропорційною системою позбавлений такої можливості.

Впровадження на місцевих виборах пропорційної виборчої системи фактично унеможливило оновлення влади, а тотальні закриті списки призводять до включення у них людей, що не мають жодного стосунку до територіальних громад. Частково ця проблема вирішилась у 2010 р., із прийняттям нового закону про вибори, яким передбачалося застосування змішаної (мажоритарно-пропорційної) виборчої системи на виборах депутатів обласних, районних, міських, районних у містах радах.⁹ З прийняттям нового закону про місцеві вибори (2015 р.) у минуле відійшла змішана виборча система, яка поєднувала найгірші риси мажоритарної виборчої системи та пропорційної виборчої системи за закритими партійними списками. Натомість вводиться пропорційна виборча система за відкритими партійними списками. При цьому виборець, крім голосування за партію, віддає свій голос за кандидата, який висунутий політичною партією на територіальному окрузі. При цьому виключається перехресне балотування, тобто, одна особа не може бути висунута для участі у виборах до рад різних рівнів кількома партіями, а також виключається можливість участі одного кандидата у виборах місцевих рад, наприклад, одночасно до Івано-Франківської та Львівської облради. Новий закон про місцеві вибори також встановив п'ятивідсотковий прохідний бар'єр для політичних партій.

Якщо говорити про застосування мажоритарної системи відносної більшості на виборах місцевих голів, то це часто призводить до гострого конфлікту між ним та

⁹ Закон України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 10.07.2010 № 2487-VI.

місцевою радою. Так, непоодинокими є випадки, коли переможець виборів на посаду місцевого голови, набирає таку кількість голосів виборців, що є суттєво меншою за кількість виборців, які проголосували за всіх інших кандидатів на цих виборах. Особливо актуальною є ця проблема для великих міст, де зазвичай перемагають кандидати, які отримують підтримку сильних політичних партій. Такі особи часто є невідомими для переважної більшості членів територіальних громад.

На виборах місцевих голів нам теж доцільно було б використати досвід Польщі і застосувати виборчу систему абсолютної більшості, яка діє на виборах вїтїв бурмістрів і президентів міст, і яка передбачає проведення другого туру, у випадку коли кандидат не набрав більше половини голосів у першому турі.

Слід відзначити, що в Україні уже була спроба запровадження мажоритарної системи абсолютної більшості на виборах голів міст. У березні 2009 р. до Верховної Ради України було внесено два законопроекти. Один проект закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів у два тури) №3051 був внесений депутатом К. Куликовим. Інший проект №3051-1 був підготовлений групою депутатів (від „Нашої України – Народної Самооборони” – М. Катеринчуком, О. Омельченком, В. Каськівим; від БЮТу – О. Бондар, В. Бондаренком; від Комуністичної партії України – А. Мартинюком; від Партії регіонів – О. Котусевим).

Законопроект №3051 містив положення, за яким вибори міських голів мали проводитися за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному окрузі, межі якого збігаються з межами міста згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм. Повторне голосування мало призначатися на третю неділю після дня виборів територіальною виборчою комісією у разі, якщо до виборчого бюлетеня для голосування у день виборів було включено більше одного кандидата на посаду міського голови і за результатами голосування у день виборів жоден кандидат на посаду міського голови не отримав більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні.¹⁰ Інший законопроект, поданий групою

¹⁰ Проект Закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів у два тури) № 3051 від 13.03.2009 р. Ініціатор законопроекту Куликов К. [Електронний ресурс] / К. Б. Куликов. – Режим доступу до проекту : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33136.

депутатів, передбачав проведення виборів міських голів за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості тільки у містах з населенням понад 75 тисяч чоловік.¹¹

Під час розгляду вищезазначених законопроектів у травні 2009 р. Верховна Рада України відхилила проект №3051, поданий депутатом К. Куликовим, і ухвалила в першому читанні „Проект Закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів за мажоритарною системою абсолютної більшості) № 3051-1. До розгляду цього законопроекту у другому читанні Верховна Рада України повернулася майже через рік. Проте за ухвалення законопроекту №3051-1 у другому читанні проголосували тільки 194 депутати. Частково дана проблема вирішилася через п'ять років (у 2015 р.) із прийняттям нового закону. Проте мажоритарна система абсолютної більшості запроваджена тільки на виборах міських голів у містах, де кількість виборців становить або перевищує 90 тисяч. Отже, стали неможливими вибори міських голів, за яких віддають голоси не більше 10-15% жителів громад.

Проблема одночасного проведення парламентських і місцевих виборів, яка викликала багато дискусій в Україні і зазнавала істотної критики з боку міжнародних спостерігачів, дещо несподівано вирішилася внаслідок проведення позачергових виборів народних депутатів України восени 2007 року. У цьому питанні нам теж доцільно було б скористатися досвідом Польщі і закріпити термін проведення місцевих виборів – через рік після парламентських.

Позитивним явищем після впровадження нового закону про місцеві вибори слід відзначити скорочення кількості депутатів місцевих рад всіх рівнів. До 2015 р. в Україні було близько 220-тисяч депутатів усіх рівнів. У зв'язку із прийняттям нового закону їх кількість була скорочена приблизно на третину. Наприклад, якщо Київська обласна рада складалася зі 148 депутатів, то після прийняття закону Київська облрада налічує тільки 84 депутати.¹²

¹¹ Проект Закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів за мажоритарною системою абсолютної більшості). Ініціатори законопроекту Катеринчук М., Боднар О., Мартинюк А., Омельченко О., Касків В., Бондаренко В., Костусев О. [Електронний ресурс] / [М. Д. Катеринчук, О. Б. Боднар, А. І. Мартинюк та ін.]. / – Режим доступу до проекту : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34796.

¹² С. Горова *Нова виборча система у відображенні експертних висновків* [Електронний ресурс] / – Режим доступу : http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1346:mistsevi-vibori-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350

Сучасна система органів місцевого самоврядування Республіки Польща була створена в результаті адміністративно-територіальної реформи, метою якої було адаптація територіальної структури Польщі до загальноєвропейських стандартів напередодні вступу країни до Європейського Союзу. Реформа запровадила трирівневу систему територіальних одиниць (гміна – повіт – воєводство) замість дворівневої (гміна – воєводство). Ще одним завданням реформи була децентралізація влади та передача органам місцевого самоврядування значної частини повноважень на місцях. Реформа остаточно набула чинності з 1 січня 1999 р. На сьогодні Польща ділиться на 16 воєводств, 379 повітів та 2478 гмін.

Важливою подією для місцевого самоврядування Республіки Польща, було ухвалення в Сеймі 17 жовтня 1992 р. Конституційного закону про взаємовідносини між законодавчою і виконавчою владою Республіки Польща, а також про місцеве самоврядування.¹³ Цей закон ще називають Малою Конституцією Польщі. Важливість цього документу полягає в тому, що з його вступом у дію втрачала чинність Конституція Польщі від 22 липня 1952 р.

Мала Конституція значно розширила регулювання проблематики місцевого самоврядування, хоча й не впровадила істотних змін до концепції місцевого самоврядування. Важливим було те, що цей документ закріпив основні засади виборчого права до органів місцевого самоврядування, а саме: принципи загальності, рівності виборів і таємного голосування, а також врегулював питання місцевих референдумів. Прийняття Малої Конституції стало важливим кроком у напрямку модернізації й трансформації польського конституційного устрою.

2 квітня 1997 року Сейм II каденції ухвалив основний закон держави – Конституцію Республіки Польща, яка є чинною й на сьогодні. Розділ VII (який містить 9 статей) Конституції Республіки Польща присвячений місцевому самоврядуванню. Відповідно до Конституції Республіки Польща (ст. 163) територіальне самоврядування виконує суспільні завдання, які не закріплені Конституцією або законами за іншими органами державної влади.¹⁴ Одиниці територіального самоврядування виконують свої завдання через розпорядчі і виконавчі органи. Конституція закріпила положення, відповідно до якого принципи і порядок виборів, а також відкликання виконавчих

¹³ „Dziennik Ustaw”, nr 84, poz. 426, „Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym”.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

органів одиниць територіального самоврядування, висунення кандидатів і проведення виборів, а також умови їх чинності визначаються законом. На конституційному рівні були закріплені тільки основні принципи місцевих виборів. Відповідно до ст. 169 вибори в розпорядчі органи є загальними, рівними, прямими і проводяться шляхом таємного голосування. Внутрішня структура одиниць територіального самоврядування визначається в рамках законів їх розпорядчими органами.¹⁵

Вивчення та аналіз виборчого законодавства Республіки Польща до органів місцевого самоврядування з 1990 р. дозволили здійснити періодизацію виборчої системи. Отже, за критерієм змін виборчого законодавства можна виділити наступну періодизацію трансформації виборчої системи Республіки Польща до органів місцевого самоврядування:

Перший етап (1990 р.) – відновлення місцевого самоврядування, встановлення мажоритарної виборчої системи до рад гмін у містах із населенням до 40 тис. жителів і пропорційної – з кількістю населення більше 40 тис.

Другий етап (1998 р.) – упровадження місцевого самоврядування на рівні повітів і воєводств та встановлення мажоритарної виборчої системи – у гмінах з населенням до 20 тис. жителів, пропорційної – в гмінах більше 20 тис., в містах на правах повіту, до рад повітів і сеймиків воєводств (бар'єр 5 %).

Третій етап (2002 р.) – запровадження мажоритарної системи абсолютної більшості на виборах в'їтів, бурмістрів і президентів міст;

Четвертий етап (2011 р.) – прийняття Виборчого кодексу РП, яким встановлювалась мажоритарна виборча система до рад гмін, незалежно від кількості жителів і пропорційна – на виборах до рад повітів і сеймиків воєводств.

Дискусії стосовно вибору виборчої системи проходили в Польщі, як перед прийняттям першого закону про вибори до місцевих органів влади 1990 р. – Виборчого положення до рад гмін, а також перед прийняттям Закону Виборчого положення до рад гмін, рад повітів і сеймиків воєводств 1998 р., і Закону про безпосередні вибори в'їтів, бурмістрів і президентів міст від 20 червня 2002 р.

Перед прийняттям першого закону про вибори до рад гмін в Сеймі, від початку переважала підтримка пропорційної системи, яку підтримували не тільки депутати, а

¹⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

також лідери партій, які не були представлені в парламенті, також Польський Єпископат. Мажоритарну концепцію Сенату підтримували громадянські комітети.¹⁶

Під час роботи над законопроектами про безпосередні вибори вїтїв, бурмістрів і президентів міст найбільші дискусії тривали навколо того чи вибори мають відбуватися в одному чи в двох турах, чи простою чи абсолютною більшістю голосів. Наприклад, В.Гінтовт – Дзевалтовський (Союз Демократичної Лівиці), один із заступників голови Комісії сейму з місцевого самоврядування і регіональної політики висловлювався за голосування в одному турі, обґрунтовуючи це тим, що по - перше, як свідчить практика, виборча активність у другому турі є низькою, і по –друге це додаткові кошти (біля 150 мільйонів злотих). Інший заступник голови Комісії сейму з місцевого самоврядування і регіональної політики – В.Дзіковський (ГП) підтримував вибори у двох турах, як і інші депутати Громадянської платформи. Вони висловлювались за вибори вїтїв, бурмістрів і президентів абсолютною більшістю голосів, щоб до другого туру проходили два кандидати, які набрали найбільшу кількість голосів у першому турі.¹⁷

Реформування виборчої системи на місцевому рівні має в будь-якому випадку враховувати не тільки наш власний попередній досвід, але й спиратися на більш прийнятний нам, як з точки зору геополітичних пріоритетів, так і з точки зору історично ментальної наближеності, загальноєвропейський досвід, зокрема нам є дуже цікавий досвід Республіки Польща.

Відтак, сформоване на виборах представництво громади має відбивати реальне волевиявлення людей. Беззастережне дотримання цих принципів є найважливішим елементом демократії.

Виборча система повинна бути визнаною суспільством як справедлива і об'єктивна. Якщо система не сприймається суспільством, підсумки виборів завжди будуть створювати враження маніпулятивних і нечесних. Ступінь легітимності суспільного визнання обраних за такою системою органів завжди буде невисоким.

Позитивним явищем стало прийняття в Республіці Польща в 2011 р. Виборчого кодексу. На сьогоднішній день усі вибори в Польщі проводяться на основі єдиного кодифікованого акту, який уніфікував усі закони про вибори. Виборчий Кодекс визначає принципи та порядок висунення кандидатів, проведення та умови дійсності

¹⁶A. K. Piasecki, *Władza w samorządzie terytorialnym III RP: teoria i praktyka kadencji 1990–2002*, Zielona Góra; Łódź : Wydawnictwo „Teęca” 2002. s.106.

¹⁷ B. Kalinowska, *Spór o kompetencje*, „Wspólnota”, 2002, nr 10, 9 marca, s. 18.

виборів до Сейму і Сенату Республіки Польща; Президента Республіки Польща; виборів у Європейський парламент, органи місцевого самоврядування; вїтїв, бурмістрїв і президентїв мїст.

В результатї прийняття нового кодексу, змїнилося чимало положень, якї регулювали проведення виборїв. Одним із нововведень цього акту – є можливість проведення голосування протягом двох днїв (таке рїшення може прийняти орган, який призначає дату виборїв – у випадку мїсцевих виборїв, рїшення приймає прем'єр мїністр), а також можливість голосування через пошту для осїб, якї перебувають за кордоном. Особа, яка бажає скористатися цїєю можливістю повинна повїдомити консула (усно, письмово, по телеграфу, факсом або в електронному виглядї) за 15 днїв до виборїв. Обов'язковою є вимога про включення її до списку виборцїв. Новї правила також регулюють паритет у виборчих списках. Виборчий список для того, щоб був зареєстрований, повинен мїстити не менше 35 відсоткїв жїнок і не менше 35 відсоткїв чоловїкїв. Кодекс також вводить новий час для голосування, а саме, виборчі дїльниці в Польщі будуть відкриті з 7 до 21. Змїн зазнала також виборча система, якщо ранїше вибори до рад гмін проходили за мажоритарною і пропорційною системою, то згїдно положень нового кодексу вибори будуть проводитись виключно за мажоритарною системою.¹⁸

Одним із недолїкїв виборчого законодавства є його нестабїльнїсть. Майже кожні вибори в Україні проводяться за новим виборчим законом. А якщо пригадати останні мїсцевї вибори 2010 і 2015 рр., то новї закони взагалї приймалися за 3 з половиною мїсяцї до виборїв, що ускладнило підготовку і організацію проведення виборїв, і є порушенням виборчих стандартїв. Одним із шляхїв стабїлізацїї виборчого законодавства є насамперед унїфікація усїх правил проведення виборїв, тобто прийняття єдиного акту – Виборчого кодексу України. Про це також неодноразово заявляли і спостерїгачї за виборами від Ради Європи, ОБСЄ та Європейського парламенту, а також експерти Комїтету виборцїв України.

В Україні підготовлений проект Виборчого кодексу який, власне, зареєстрований у Верховній Радї України Нам треба прийняти один документ, який працював на тривалий час, з тим, щоб перед виборами під поточний полїтичний момент, під розклад полїтичних сил не приймалося виборче законодавство, що є абсолютно неприйнятним.

18 „Dziennik Ustaw”, nr 21, poz. 112, „Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy”.

Якщо подивитись на досвід країн ЄС, країн Ради Європи, то ми бачимо, що ці країни мають різні виборчі системи, які мають право на життя. І це право кожної країни визначати, яка все ж таки система буде ефективною в сьогоdnішніх реальних умовах і політичного розвитку, і економічного розвитку суспільства.

Ключові слова: вибори, виборча система, Україна, Польща, місцеве самоврядування

Keywords: election, electoral system, Ukraine, Poland, local self-government.

Література:

С. Горова *Нова виборча система у відображенні експертних висновків* [Електронний ресурс] / – Режим доступу :

http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1346:mistsevi-vibori-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350 (19.02.2016)

Європейський тиждень місцевої демократії та його проведення в Україні. Збірник документів, статей і матеріалів, Івано-Франківськ 2009, с. 9.

Закон України „Про вибори депутатів і голів сільських, селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад” від 24.02.1994 р.

Закон України „Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 14.01.1998 № 14/98-ВР.

Закон України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 06.04.2004 № 1667-IV.

Закон України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 10.07.2010 № 2487-VI.

Закон України „Про місцеві вибори” від 14.07.2015 № 595-VIII.

Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К. : Преса України, 1997. – 79 с.

Конституционное право зарубежных стран / [под ред. М. В. Баглая, Ю. И. Лейбо, Л. М. Энтина]. – М.: Норма, 2003, с. 291.

Проект Закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів у два тури) № 3051 від 13.03.2009 р. Ініціатор

законопроекту Куликов К. [Електронний ресурс] / К. Б. Куликов. – Режим доступу до проекту : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=33136.

Проект Закону про внесення змін до Закону України „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (щодо обрання міських голів за мажоритарною системою абсолютної більшості). Ініціатори законопроекту Катеринчук М., Боднар О., Мартинюк А., Омельченко О., Каськів В., Бондаренко В., Костусєв О. [Електронний ресурс] / [М. Д. Катеринчук, О. Б. Боднар, А. І. Мартинюк та ін.]. / – Режим доступу до проекту : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=34796.

„Dziennik Ustaw”, nr 84, poz. 426, „Ustawa Konstytucyjna z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym”.

„Dziennik Ustaw”, nr 21, poz. 112, „Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy”.

В. Kalinowska, *Spór o kompetencje*, „Wspólnota”, 2002, nr 10, 9 marca, s. 18.

Конституція Рзeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

А. К. Piasecki, *Władza w samorządzie terytorialnym III RP: teoria i praktyka kadencji 1990–2002*, Zielona Góra; Łódź : Wydawnictwo „Tęcza” 2002. s.106.

Тетяна Слободян – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника